

Doğrudan Borçlandırma Sistemi

Bankacılık sektörü, dünyada ve paralel olarak Türkiye’de yeni ürün ve hizmetler geliştirmeye devam ediyor. Kurumsal müşterilerin verimlilik ve risk azaltma gibi ticari beklenti ve hedeflerine cevap verebilmek amacıyla geliştirilen bir ödeme sistemi olan Doğrudan Borçlandırma Sistemi ("**DBS**"), son yıllarda ülkemizde yaygın olarak kullanılmakta. DBS, başta perakende, akaryakıt ve enerji olmak üzere çeşitli sektörlerde, bayi ve distribütör ağıyla faaliyet gösteren bir çok şirket tarafından tahsilat yöntemi olarak ve söz konusu şirketlerin bayileri tarafından ödeme yöntemi olarak tercih edilmekte.

DBS, 1992 yılında uygulamaya konulan EFT sistemini takiben, 2000 yılında uygulanmaya başlanan ikinci kuşak EFT sistemi ile gündeme gelmişti. Fakat DBS, ikinci kuşak EFT sistemi ile derhal uygulamaya alınmamış, Türkiye Bankalar Birliği Bankalararası Tahsilat Sistemi Uygulama Protokolü’nde işletim kurallarının belirlenmesi sonucunda 2004 yılında hizmete girebildi. Türkiye Bankalar Birliği’nin DBS’nin detaylarının açıklanması amacıyla yayımladığı bir makalede, DBS’nin, çekle yapılan ödemelere alternatif bir ödeme sistemi yaratmak amacıyla oluşturulduğuna değinilmişti. DBS’yi oluşturan mekanizmaların içeriği mevzuatta detaylı olarak düzenlenmiş olmayıp, uygulamada ilgili banka tarafından belirlenmekte ve banka ile DBS’yi tahsilat yöntemi olarak kullanacak şirket arasında müzakere edilmekte.

DBS’nin (i) borçlu tarafından, hesabından alacaklıya ödeme yapılması için yetki verilmesi ve (ii) alacaklı tarafından, kendisine ödeme yapılması amacıyla bankaya talimat verilmesi olmak üzere iki temel unsuru bulunmakta. Bu kapsamda DBS, borçlu ilgili banka nezdinde bir hesap açmakta ve bu hesaptan alacaklıya ödeme yapılabilmesi için bankaya yetki verir. Diğer tarafta, alacaklı ve banka arasında ise bir DBS sözleşmesi imzalanır. DBS sözleşmesi kapsamında banka, alacaklı tarafından sisteme girişi yapılan faturalara ilişkin ödemeleri, borçlunun mevcut hesap bakiyesi dâhilinde alacaklıya yapmayı taahhüt eder. DBS’de bankanın sorumluluğu, borçlunun banka nezdindeki hesap bakiyesi ile sınırlı olmak üzere ödemeye aracılık etmekten ibarettir.

Borçlu ile banka arasında ayrıca bir kredi sözleşmesi imzalanması suretiyle uygulanan kredili DBS’de ise, borçlunun banka nezdindeki bakiyesine, bankaca borçluya tanınan kredi limiti de eklenir. Kredili DBS çerçevesinde, sisteme dâhil olan her bir borçlu için banka tarafından kredi limiti belirlenir. Borçlunun banka nezdindeki hesabında yeterli bakiye bulunmaması halinde, tahsilat, banka tarafından belirlenen bu kredi limitinden gerçekleştirilebilir.

DBS ve kredili DBS’nin, borçlunun bakiyesini ve kredi limitini otomatik olarak sorgulama, her bir fatura ödemesini ayrı takip yerine otomatik olarak tahsil edebilme, fatura iskontolama, bankaca borçluya tanınan kredi limitini alacaklıya yüklenecek ek maliyetlere katlanmaksızın artırabilme imkânı gibi kolaylıklarının yanı sıra alacaklı şirketler tarafından göz önünde bulundurulması ve uygulamada dikkat edilmesi gereken bazı özellikleri de bulunmaktadır:

KOLCUOĞLU DEMİRKAN KOÇAKLI

- Kredili DBS, alacaklının borçludan olan alacağını, bankaya vereceği talimat ile borçlunun ilgili banka nezdindeki hesabından ve hesapta yeterli bakiye bulunmaması halinde, borçlunun banka tarafından belirlenen kredi limitinden otomatik olarak tahsil etmesini sağlayan bir "ödeme sistemi" olup, teminat işlevine sahip değildir.
- DBS kapsamında borçludan tahsil edilebilecek olan tutar, borçlunun alacaklı ile arasındaki sözleşmeden kaynaklanan tüm sorumluluğunu karşılayacak bir tutar değil, yalnızca ilgili doğrudan borçlandırma talimatlarında belirtilen fatura tutarlarıdır.
- DBS'de bankanın ödeme taahhüdü borçlunun hesap bakiyesi ile, kredili DBS'de ise kredi limiti ile sınırlıdır. Bu kapsamda, borçlunun mevcut hesap bakiyesinin veya borçluya banka takdirinde tanınmış kredi limitinin yetersiz olması veya bu limitin bankanın inisiyatifinde olmak üzere kullandırılmaması hallerinde, söz konusu borç DBS kapsamında bankadan tahsil edilemeyecektir.
- DBS, borçlu hesabından otomatik kesinti yapılması suretiyle alacaklıya tahsilat kolaylığı sağlıyor olsa da, alacaklıya birtakım operasyonel yükler de getirmektedir. DBS sözleşmelerinde öngörülen çeşitli durumlarda (*bayiler ile ilişkinin sonlandırılması, fatura iptali gibi*) bankaya yazılı bildirimde bulunulması zorunluluğu ve alacaklı ile banka arasında elektronik ortamda bilgi transferlerinin sağlanması amacıyla, gerekli altyapının tesis edilmesi söz konusu operasyonel yüklerle örnektir.
- Uygulamada yaygın olarak kullanılıyor olmasına rağmen, DBS, mevzuat ve içtihat ile çerçevesi belirlenmiş bir sistem değildir. Bu sebeple muhtemel uyumsuzluklar halinde karşılaşılabilecek yorum ve uygulamaların öngörülemez nitelikte olduğu söylenebilir.

Bankalar tarafından sunulan DBS hizmetlerinin genel çerçevesi çok benzer olmakla birlikte, özellikle ödeme mekanizmaları ve ödemelerin izlenmesi konularında bankaların DBS uygulamaları farklılaşabilmekte. Bu sebeple, DBS kapsamındaki sözleşmelerin, şirketlerin iç muhasebe ve ödeme sistemlerine uygun şekilde özenle düzenlenmesi ve müzakere edilmesi gerekir.

İnci Karcilioğlu (ikarcilioglu@kolcuoglu.av.tr) & Ömer Faruk Çıkin (ofcikin@kolcuoglu.av.tr)

© Kolcuoğlu Demirkan Koçaklı Hukuk Bürosu

2015